

VĚSTNÍK

SPOLEČNOSTI ANNY PAMMROVÉ

*Dřevoryt Františka Bílka
ke knize esejí Otokara Březiny*

68

TIŠNOV

Prosinec 2018

Milada Škárová

6. 5. 1932–18. 10. 2018

„Modlitba k Světlu
zmi“:

Nežm, kolik roků již takto
oděčně a zbožně do Tebe hledím
o Slunce, symbole světla, jež
zdvího před vznikem Vesmíru.
Tvoje očistné vyromy mne nepálí,
neoslepují, cítím se přibuzná
s Tvým duchem. Vnikáš laskavě
v mé tělo, vnašiš tam něco
přeručného, cítím odlesk dobro-
tivitych sil, z nichž čerpaš potra-
vu a z níž pak rozdavaš
štedře všem svým dětem, at'
věrným, at' nevěrným. Děkuji
Tobě za každé božské políbení...

(Anna Pammrová: Alfa,
str. 135; 1917)

Milí přátelé,

počátkem podzimu postihla naše společenství velká, prakticky nenahraditelná ztráta, opustila nás Milada Škárová, velká znalkyně Anny Pammrové. Byla jednou z našich opor, nechyběla snad na žádném setkání, besedě, výletě, vždy svěží a přinášející nové podněty. Její zájem o Annu byl trvalý a hluboký, dovedla svébytně proniknout k jejím názorům a přenášet její myšlenkové poselství dál, dnešním lidem do dnešních dnů. V posledních deseti letech věnovala mnoho energie a času zprostředkovávání odkazu A. Pammrové odborné i širší veřejnosti. Připomeňme si, že připravila dvě fotograficko-faktografické výstavy, které měly své premiéry v tišnovské galerii Diana v letech 2010 a 2015 a byly poté prezentovány na řadě míst v širším regionu a rovněž v Brně a v Praze. Ráda vzpomínám na Miladinu dvojí přednášku v Knihovně Václava Havla, kam jsem ji měla čest doprovázet, a rovněž na její vystoupení na březinovské konferenci konané na Filozofické fakultě v Praze. Ve věku již opravdu „pokročilém“ se dokázala vypracovat ve skutečnou literárněvědnou badatelku a má za to můj trvalý obdiv. V našem věstníku si můžete přečíst, jak na Miladu vzpomínají Vlasta Urbánková a Věra Jelínková a jako zvláštní přílohu přetiskujeme Miladin životopis, který byl čten na rozloučení s ní v obřadní síni Ústředního hřbitova v Brně.

Z radostných událostí bych chtěla připomenout zářijovou premiéru divadelní hry Antieva v Divadle Na zábradlí, která byla pro nás všechny, kteří jsme se do Prahy rozjeli, skutečným zážitkem- Nastudování je tradiční a nápadité, velmi působivé, emotivní, odbornou kritikou vesměs dobře hodnocené. Představení je reprizováno každý měsíc a na jaře ho budeme možnost vidět i v Brně. O vzniku hry a svém vztahu k Anně Pammrové hovoří autorka hry Eva Prchalová.

Pokračuje práce s překlady francouzsky psaných dopisů Anny Pammrové Otokaru Březinovi. Pro spolupráci se nám podařilo získat paní Evu

Strakovou, bývalou francouzštinářku gymnázia ve Žďáru nad Sázavou, která se se čtenáři věstníku podělí o první zkušenosti s touto jazykovou prací a poslala nám i jeden „zcela nový“ dopis.

V druhé části věstníku se s Vlastimilem Otáhalem ponoříme do světa veršů Otokara Březiny, letošního jubilanta, a sledujme jeho životní vývoj od studenta Václava Jebavého k básníku Březinovi.

Přeji Vám všem rok 2019 prožitý ve zdraví a dobré duševní pohodě.

Helena Pernicová

*Členové SAP na výstavě Život v měšťanské domácnosti po první světové válce
v Podhoráckém muzeu v Předklášteří*

Tři vzpomínky na Miladu

Vlasta Urbánková

Délka přátelství je pojem relativní. I krátkodobý blízký vztah může zanechat stopu na celý život. Trvá-li však přátelství čtvrt století, můžeme mluvit o životním daru. Tak vzpomínám na dobu, kterou jsem prožila nikoli jen vedle Milady, ale s Miladou. Bylo by možné vzpomínkami naplnit celou kroniku. Vybírám tři z těch, které jsou v mé paměti stále živé.

Na začátku roku 1995 se na brněnské Vídeňské ulici č.80 sešla řada zájemců o osud Anny Pammrové. V lednovém chladu našli čas na besedu o mé první knize, která vyzývala čtenáře, aby její hrdinku „navštívili s podzimem“. Mezi účastníky byla i Milada Škárová, kterou mezi nás přivedl Otmar Doležal, člověk blízký Anninu příteli Janu Maliarikovi. Za těchto okolností jsem se poprvé setkala s Miladou. Už tenkrát jsem se dozvěděla o jejím dětství ve Žďárci, kdy chodila po stejných cestách jako Anna Pammrová nebo členové rodiny Havlových. Od prvního setkání naše kontakty stále pokračovaly a já jsem se dozvíдалa, kolika dalším čtenářům knihu doporučila a posléze i to, že získala nové členy pro vzniklou Společnost Anny Pammrové. Není nadsázka, že Milada se o propagaci žďarecké poustevnice v první a snad i rozhodující fázi zasloužila asi nejvíc. V době, když jsme se znaly už víc než deset let, jsem už věděla o Miladiných aktivitách, které se netýkaly jen Anny Pammrové. O historii jedné z nich se zmíním v rámci druhé vzpomínky.

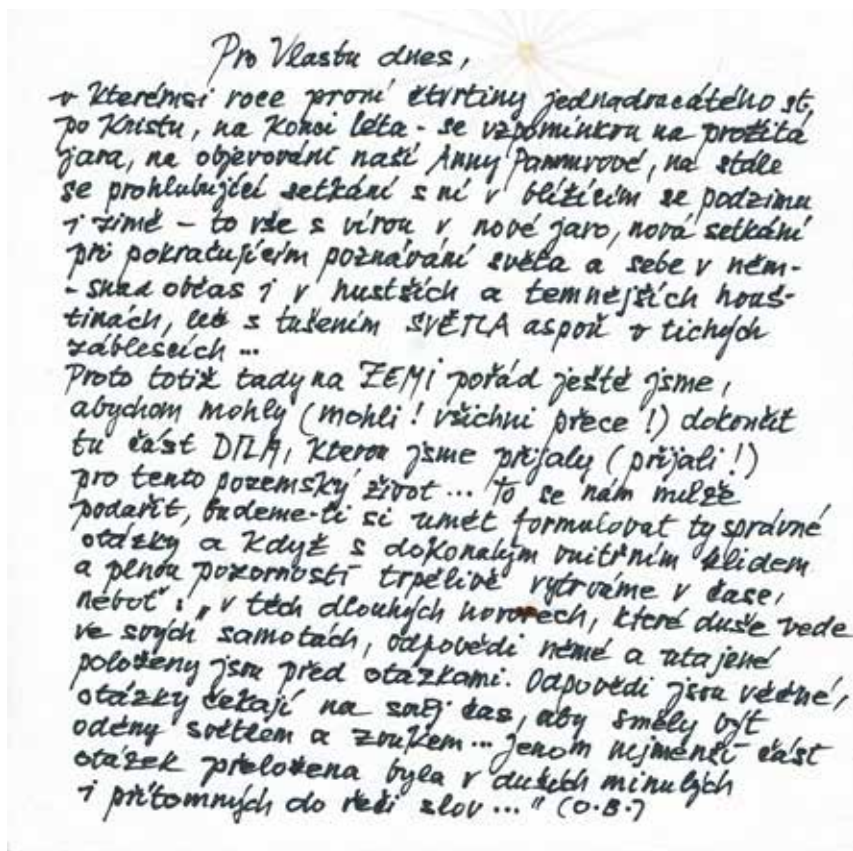
Ocitáme se v jiném prostředí, než bylo Brno nebo v Miladině vyprávění tak zajímavý Žďárec. Moji pammrovští přátelé mne často navštěvovali v mém rodném domě, drásovském mlýně. Přicházeli jednotlivě, několikrát i s celou skupinou. Jedna z nich se po milém setkání vydala

v čele s Janem Lacinou podél naší milé říčky Lubě až do Hlubokých Dvorů. Z procházky si všichni odnesli spoustu přírodovědných i historických poznatků, Milada též celou kolekci záběrů pořízených od ní neodmyslitelným fotoaparátém. Byla jich dlouhá řada, dokumentárních fotografií z nejrůznějších míst, která jsme v nejširších souvislostech s naší protagonistkou navštívili. Jinou návštěvnickou skupinou byl hlouček Miladiných přítelkyň, které navštívily naši starobylou nemovitost s přáním prohlédnout si bytový interiér i prostory bývalé mlýnice. To přání nebylo neobvyklé, pozoruhodný byl vzájemný vztah zralých dam – byly to „skautské babičky“. Tak překvapivě je Milada představila, s důrazem na udivující dobu, po kterou trvalo jejich přátelství. Už sama tato okolnost dokreslovala významný rys Miladiny povahy – sdružovat lidi – a schopnost vzbudit v nich zájem o dobrou věc. Po příjemném rozhovoru u kávy v bývalé rozlehlé kuchyni jsem cítila mladistvý duch, který si Milada uchovala až do svých víc než zralých let. Také její hluboce prožívaný vztah k přírodě a fyzická zdatnost – doslova do posledního období svého života chodila po svých oblíbených cestách, jakoby se postupně loučila s tichým kouzlem kraje v okolí Bobruvky. Když milé návštěvnice odcházely a mávaly, měla jsem podobné pocity, jaké zažívám právě teď. I nyní pomyslně mávám, Tobě, Milado, na rozloučenou.

Třetí vzpomínka se váže k době nedávné. Když se blížilo moje okrouhlé výročí, neuvažovala jsem o nějakých oslavách. Přišla jsem v tom vlídném, nazlátlém zářijovém dni 2016 do tišnovské galerie Diana s několika řádky nikoli na papíru, ale v mysli, jen krátce jsem chtěla poděkovat mému srdci blízkým „pammrovcům“ za čtvrt století naplněného života. Už na prahu jsem zůstala stát v úžasu. Po celé místnosti byly rozestaveny stoly s květinami a pohárky na přípitek; postupně k nim zasedali naši členové a četní hosté. Na dvě chvíle onoho odpoledne vzpomínám zvlášť ráda – na mile neformální promluvu Heleny Pernicové a na krátké přání Milady

Škárové, které doprovázel dárek zcela překvapivý – jako by mi nabízela srdce na otevřené dlani. Svěbytný, jemně filozoficky zabarvený text, jeden z těch, kterými doprovázela Milada výstavy svých fotografií nebo jakými nás uváděla do nového roku. Tentokrát byla obsažná stať vyjádřením našeho vzájemného vztahu, slovy, na která nelze zapomenout. K textu je připojena i jedna z okouzlujících Miladiných fotografií – Bobrůvka u Šafránkova mlýna zachycená ve vzácný okamžik: modré nebe se zrcadlí na světlé hladině.

Nyní můžete číst se mnou....

Pro Vlastu dnes,
v kterémžto roce první čtvrtiny jednadvacátého st.
po Kristu, na Kohoí léta - se vzpomínka na protěta
jara, na objevování naší Anny Pannurové, na stále
se prohlubující setkání s ní v blízkém se podzimu
i zimě - to vše s vírou v nové jaro, nová setkání
při pokračujícím poznávání světa a sebe v něm -
snaha občas i v hustších a temnějších konst-
tinačích, leč s tažením SVĚTLA aspoň v tichých
záblescích ...
Proto totiž tady na ZEMI pořád ještě jsme,
abychom mohly (mohli! všichni přece!) dokončit
tu část DILY, kterou jsme přijaly (přijali!)
pro tento pozemský život ... to se nám může
podařit, budeme-li si umět formulovat ty správné
otázky a když s dokonalým vnitřním klidem
a plnou pozorností trpělivě vytvoříme v čas,
neboť: „v těch dlouhých korotech, které duše vede
ve svých samotáčích, odpovědi nemé a utajené
položeny jsou před otázkami. Odpovědi jsou vedné,
otázky čekají na svůj čas, aby směly být
oděny světlem a zvukem ... jenom nejméně část
otázek přeložena byla v duších minulých
i přítomných do řek zlov ...“ (O.B.)

Žila svůj život naplno

Věra Jelínková

Cvak, přišla sms. Z nejbolestnějších. Miladka už mezi námi není, dnes nad ránem odešla ke Světlu, byla u ní dcera Míša... Jsou zprávy, jimž se zdráháme uvěřit, odmítáme přijmout definitivu, v nich obsaženou... těžkou...pro nás tak nestravitelnou...nepochopitelnou...

Milada už není, už ji nepotkám na této Zemi. Vidím ji před sebou, když přednášela v Unitarii či SAP, když pořádala výstavu fotografií Krajinou Anny Pammrové... Jak svižně, věku navzdory, kráčela vysočinou, lovila snímky, zákoutí, související s AP, nebo vedla krajinou své postarší družky, skautky. Vzprímená a štíhlá, působila vyšším dojmem, měla v sobě zakódovanou šlechtnost, důstojnost, neubráním se srovnání s Masarykem nebo právě naší Annou Pammrovou.

Tak Miladka opouští svět, rodinu, dva nádherné vnuky, nás, opouští svou zahradu, svá studia a bádání, svou práci, jež zůstala nedokončena...Zůstala slova, jež nebyla vyřčena a nejspíš měla být, zůstaly otázky, na něž už se odpověď nedozvíme...zůstalo Tajemství.

Milada byla prvním člověkem, s kterým jsem se mohla v klidu a soukromí rozloučit. Ležela na nemocniční posteli, celá bílá, nádherné stříbrné vlasy rozprostřené kolem tváře jako svatozář, vypadala klidně a smířeně, dýchala s námahou, spala. Mluvila jsem k ní, natřepala jsem jí polštář, pohládila ji po vlasech, čele, loučila se. Tušila jsem, že naše setkání na tomto světě bylo tím posledním. A člověk se diví, jak to, že se svět nezastaví, že šlape dál a dál, jako by se vůbec nic nedělo, slunce dál svítí, zlato javorů a temná vínová barva plané révy září do daleka, děti si vesele hrají a dovádějí, halekají, život jde dál svou cestou a dál si vybírá svou daň.

Budeš nám moc chybět, Miladko.

Rozhovor s dramatičkou Evou Prchalovou

(ptala se Tereza Marečková, umělecká vedoucí Divadelní společnosti Masopust, rozhovor je součástí tištěného programového průvodce ke hře Antieva)

Jaké bylo Tvé první setkání s Annou Pammrovou a čím Tě zaujala?

Poprvé jsem se s Annou Pammrovou setkala asi před deseti lety. Do ruky se mi dostala, jistě ne náhodou, kniha o životě AP sepsaná její neteří Almu Křemenovou. V knize jsou pasáže z Anniných deníků, zároveň je to i taková, s ohledem na šířku Annina díla, velmi dietní ochutnávka jejího myšlenkového světa. Anna si okamžitě získala moji přízeň. Svéráz jejího života i díla vyvěrá z tvůrčí protikladnosti. Její jazyk je velmi křehký a sofistický, ale ke světlu se dere s drzostí divokých rostlin. Promluvila ke mně osobnost tak neotřelá a původní, že jsem zatoužila pobývat déle v její společnosti... a tak jsem se postupně seznámila s jejím dílem.

Vyvíjel se nějak její obraz v Tvých očích podle toho, co jsi postupně četla?

Myslím, že mnohé, co jsem od Anny nebo o Anně později četla, vnímala jsem dlouho přes filtr Antievy – osobních vzpomínek AP na nešťastné dětství. Očima precitlivělého a utrápeného dítěte, které bylo připraveno o mateřskou lásku, hledí na svět a odtud přede své „větrné teorie“, jak její myšlenky označil v jednom dopise Otakar Březina. Čím hlouběji ale pronikám do textů „Paměťství“, „Alfy“ nebo „Cesty k zářnému cíli“, začínám pomalu chápat, že je za těmi provokativními úvahami mnohem víc, než jen osobní pohled a že se Anna snaží dohlédnout daleko za život a čas, ve kterém žije.

Jaké konkrétní poselství dnešnímu světu bys u Pammrové podtrhla? Je vůbec nějaké?

Její nelítostné klení na lidské pokolení je víc než literátská potřeba „realizovat se slovem“...je to skutečná úzkost ze stavu a budoucnosti světa, volání na poplach. Anna sama uznává, že její závěry mohou působit podivínsky, protože vytryskly z neprozkoumaného zdroje, z vnuknutí. Tuší, že svět nebyl stvořen pro člověka, nýbrž člověk pro svět. *„Menšina touží po smíru se živly světovými, většina proti tomu baží po vítězství nad nimi. Prvá chce státi se hodna přízně Přírody – druhá si, prostřednictvím domnělého vítězství nad ní, připravuje strašlivou porážku, nechť volí terén jakýkoli: hospodářský, politický nebo vědecký“*, píše Anna na začátku dvacátého století. Dnes, o sto let později, nemůžeme nevidět, jak moc jsou ta slova pravdivá. Mayer Hillman, světově uznávaný vědec, který už přes šedesát let zkoumá nebezpečí hospodářského růstu, ve svém prohlášení z jara 2018 píše: *„V začátcích 21. století jsme nedělali nic jako odpověď na klimatickou změnu. Naše děti a vnoučata budou žít ve stavu, který je nevídaně kritický. Koncentrace oxidu uhličitého v atmosféře byla v roce 2016 potvrzena jako nejvyšší za posledních minimálně 3 mil. let. I kdybychom dnes snížili tyto hodnoty, i tak by nás to nezachránilo, protože už jsme překročili bod, ze kterého není návratu.“* Hillman (sám např. už 64 let nenasedl do auta) obviňuje předáky světa – od náboženských představitelů až po vědce a politiky, že odmítají lidstvu říct, že přejít k nulovým emisím uhlíku je nutné okamžitě a bez prodlení. Pammrová již v roce 1925 ve své lesní samotě píše: *„Svět stojí před zánikem. Zemi ovládá množství krátkozrakých zarputilců, kteří svolávají hromy na každé pokusy léčivého hnutí, které by mohlo vést k ozdravení lidstva i planety.“*

Jaké pro Tebe, autorku vlastních dramát a próz, bylo adaptovat cizí látku? Navíc místy dokumentárního, osobního, nedramatického rázu?

Práce na drammatizaci AP: Neskutečná radost, obrovská bázeň, potýkání se s vlastní nedostatečností. Rozkoš výzkumníka objevujícího nové zdroje a nečekané souvislosti, bolest dramatika nad vymezeným polem působnosti, nad nutností třídit a ředit... Asi jako procházet se úchvatnou krajinou a nakonec o ní vypovědět obsahem vysypaných kapes – několik kamínek, pár zrněk písku, ulomená větvička, trs uschlé trávy a kulička jeřabiny. Kromě toho ale taky krásná setkání a mnoho inspirace pro vlastní život a vztah ke světu. *„Stane-li se zítra žena svědomitou pěstitelkou životně cenné myšlenkové vegetace, rozpozná ve své velké chvíli úmysl světových živelů, pronikne přání vířících orkánů, klikatých blesků, mluvuhučících, řítících se mraků, pochopí také životní úkol soptícího horstva...“*

Z divadelního představení Antieva – Divočinu slov mi nech

Nad překlady francouzských dopisů A. Pammrové

Eva Straková

Začnu citátem. V jednom ze svých dopisů Anna Pammrová píše: „*Musím se zmínit ještě o jedné „svéhlavosti“: nemůžu psát v německém jazyce (stejně jako nikdy nemůžu přijmout obvyklou stravu), přestože ho ovládám nejlépe ze všech. Miluji jenom francouzštinu. Jenom její gramatická pravidla mě trochu obtěžují.*“

V době, kdy píší tento text, je přeloženo patnáct dopisů. Celkově lze říci, že z hlediska překladu se jedná o středně náročné texty. Autorka dopisů není rodilá mluvčí a sama se v uvedeném citátu zmiňuje o gramatické složitosti francouzštiny. V dopisech se občas objevují chyby, většinou pravopisné, které však nikdy nebrání porozumění. Obsahu dopisů, který je většinou filozofický nebo psychologický, odpovídá samozřejmě i slovní zásoba. Je značně sofistikovaná, někdy autorka, která byla pravděpodobně velmi zběhlá i v latině, vytváří vlastní slova, která jsou srozumitelná, ale v žádném dostupném slovníku nejsou uvedena. Některá slova jsou zase v dnešní francouzštině běžně používána v jiném významu, což je pro překladatele taková malá past. Naštěstí by slovo v dnes běžném významu v textu dopisu znělo tak absurdně, že je potřeba zapátrat hlouběji a vhodný ekvivalent najít. Opravdovým oříškem jsou pak jazykové hříčky. Jako příklad uvádím větu, v které se vyjadřuje o autorovi díla *Geschlecht und Charakter* Otto Weiningerovi: „*Spirituel sans Esprit, c'est-à-dire spiritueux....*“

Slova *spirituel* a *esprit* jsou i českému čtenáři srozumitelná, *sans* = bez, *c'est-à-dire* = to znamená, *spiritueux* = lihovinový, lihový, vidíme v něm tedy v češtině používání slovo „špiritus“. Jak to ale elegantně vyjádřit a přitom nepoškodit vyznění originálu?

Dopisy nejsou datované a jen v některých případech lze podle jejich obsahu stanovit dobu, kdy byly napsány.

Únor byl pro mě měsícem mučednice

(překlad jednoho z francouzsky psaných dopisů AP Otokaru Březinovi)

Letošní únor byl pro mě měsícem mučednice: nejprve vědomí, že jste nemocný a neznám podrobnosti o Vašem stavu – a potom vidět umírat svou dceru... Považte! Alma se ke mně vrátila uprostřed zimy. Na začátku ledna mi syn postupně poslal tři dopisy se stejným refrémem: „Alma tě pro Boha prosí, pošli pro ni povoz! Ona zde nemůže být. Ona zde nesmírně trpí.“ Její snoubenec ji chtěl ještě poslat do Prahy, aby podstoupila magnetizaci. Ale lékař odpověděl, že – podle příznaků, které jsem popsala – je už příliš pozdě. Po pěti týdnech pobytu v mé poustevně (kterou dříve tak nenáviděla) vydechla naposled (22. února). Stejný měsíc, stejný den v týdnu jako moje sestra (před 19 lety), jenom datum se liší. Její poslední slovo bylo: „Maminko!“

Nakonec pochopila – žel příliš pozdě – co jsem pro ni obětovala. Dlouhé utrpení ji změnilo, oduševnilo: v bílé rakvi byla bílá jako socha světice. Vše kolem mého srubu bylo ve chvíli, kdy její srdce přestalo bít, ztichlé. Tíživá atmosféra, ponurý obzor, na dohled ani ptáček a já jako zdřevěnělá, úplně sama u jejího mrtvého těla... Obrovská prázdnota...

Krutý problém předčasné smrti mě mučí během bezesných nocí. V mých uších bez přestání zní smutné: De profundis clamavi! Strašná prázdnota. Bez slz.

Přesto však věřím, že Alma je šťastná, blíže věčné Pravdě! V odpověď na mé otázky nic, jen velké tajemné ticho. Náboženství stejně jako věda

mlčí o tajemství rozpadu, který následuje po každé inkarnaci. Jestliže smrt není nic jiného než vstup do lepšího života, proč ta hrůza, kterou před Ní všichni pociťují? Poprvé v životě jsem byla přítomna u agonie.

V tuto chvíli ani nedoufám, že se z toho utrpení dostanu. Nenávidím jakékoliv zaměstnání, protože vidím, že všechny moje činnosti, všechno moje snažení je zbytečné.

„Za rok se z tohoto stadia utrpení dostanete“, napsala mi paní Clavel. Termín je tedy stanovený, ale utrpení, místo aby se zmenšovalo, roste. „*Das Leben ist nichts, als eine Reihe von Enttauschungen*“.

Můj starý rukopis, který jsem začala psát na podzim, zůstává nedokončený, jako všechno, do čeho se pouštím. Moje leb je prázdná a moje srdce zlomené... Kdy dostanu chuť vzít zase do ruky knihu!

Vy jste tak hodný, můj jediný příteli! – i když sám trpíte, neopomenul jste mi napsat pár řádků. Zasloužím si to? Obdivuji klid, s jakým jste přijal svou nehodu. Je pravdou, že naše muka nám otvírají obdivuhodné perspektivy, nicméně... zlomená ruka neutěší zlomenou duši... Měla jsem znepokojivá vidění, která se Vás týkala, která jsem dokázala pochopit až včera při čtení Vašeho dopisu.

Děkuji Vám za zásilku. Později, až budu „smířená s osudem“, Vám chci napsat o Weiningerově knize. Ti pánové jsou všeobecně tak hloupí, i se svým věděním. A Ženě ještě není dovoleno vyslovit Své slovo.

Ohlašuje se vůně jara a já nemůžu své okolí zbavit atmosféry Smrti.

Kdybych měla blízko sebe nějakou bytost, která... jedinou bytost!...

Setkání s Almou

Helena Pernicová

Koncem září přišel dopis od Almy, celým jménem Almy Poštulkové. Dotyčná paní v něm sdělovala, že na podzim navštěvuje pravidelně rodinný hrob ve Žďárce a vždy se zastavuje i u hrobu Anny Pammrové. Mrzí ji, že hrob působí zanedbaně a omlouvá se, že na tuto skutečnost upozorňuje.

S paní Poštulkovou jsme se kontaktovali a samozřejmě se jí také zeptali, jak je to s jejím jménem, je tu snad spojitost s Almou Pammrovou nebo Almou Křemenovou? Ano, její neobvyklé křestní jméno není náhodné, její babička „byla kamarádkou Anny Pammrové“, sdělila nám, a ona sama se dlouhá léta znala s Almou Křemenovou: „Když jsem v létě každoročně byla u paní Almy Křemenové tři dny a chodily jsme spolu i nakupovat, na hřbitov a podobně, potkávaly jsme její známé. Jako mladá byla tmavovlasá a já jsem rovněž. Potom psala mé babičce, že se jí ptali, když má takovou šikovnou dceru, proč ji zapírá a nechává ji někde jinde. K domnělé dceři se přijde snadno...“ Paní Poštulková, narozená roku 1939 a žijící dnes v Ostravě, bývala jako malá na prázdninách u babičky ve Žďárce (rodina má dodnes u žďáreckého rybníka letní chatu) a chodívala s ní a strýcem k Anně Pammrové na návštěvu. Ta je ráda vítala jako vzdělané lidi, se kterými si mohla dobře pohovořit.

S paní Almou jsme se nakonec setkali i osobně a věnovali jí výtisk Životopisu sestavený A. Křemenovou. O jeho vytváření jako dítě věděla, Alma z připravovaných kapitol předčítala její babičce, ale o pozdějším osudu rukopisu nevěděla nic. Cenný dárek dostala i naše Společnost: originál smutečního oznámení A.K. (zemřela 27. června 1971 ve věku 81 let) a několik dopisnic od ní. A také originál dopisu napsaného

30. prosince 1913 Annou Pammrovou a adresovaného babičce paní Almy, Růženě Ježové:

„Dříve než přejdu k věcem všedním, vyslovuji svým i Františkovým jménem nejsrdečnější blahopřání k nastávajícímu roku Vám i panu ředitelovi. Dejž nebe, aby všechny nepřijemnosti rázem zmizely, aby dobrá nálada a zdraví ctěnou rodinu Vaši neopustily.

Ani sama nevím, jak rychle ten nepěkný rok uběhl. Zanechal všelijaké vzpomínky nejen v jednotlivcích, ale i v celých národech. Ráda bych Vám sdělila něco z toho, co jsem zažila a promyslela letos. Je toho mnoho. Jestli se v létě uvidíme, závisí od toho, zda nemovitost moje nebude ještě prodána. Hledám prostředky, jak se odtud dostat: tolik trpím zlomyslností sousedů. Necht' si p. ředitel nevykládá ve zlém nedůslednost mého syna. Je to už taková kletba. Uznávám ochotu Vašeho p. chotě, ale co je vše platno, když musíme otročit (víte komu), dokud nebudu mít jiné bydliště.

...Píšu teď do třech časopisů. Ten můj je pouhá příloha Vesny a živoří pouze. S Kolonií, již miní založit spolek náš, se to nehýbe rovněž, protože členi jsou příliš neteční. Bratranec z vily zdědil asi 6 000 korun. Chci, aby společně se mnou koupil nějaký osamělý statek. Také někteří z mých známých vybízí mne zakoupit si společně s nimi někde na jihu: buď ve Slavonii nebo v Přímoří. Ovšem nebude to tak rychle. A budu-li někde jinde, můžete mne také navštívit. Budu vždy jen u lesa bydlet.

...Končím, opakujíc přání, aby budoucí rok v hojnosti naseł Vám radosti. Libám Olušku a Ivánka. Zdravím v přátelské oddanosti.“

Zbývá ještě doplnit poděkování paní Poštulkové za dušičkový věnec na hrob Anny Pammrové a sdělit, že na jaře my, Společnost, počítáme se zajištěním opravy obrubníku, kterou jsme již konzultovali s kameníkem.

Vážení čtenáři,

mnozí z vás si pamatují, že jsem vloni na vánočním setkání naší společnosti četl báseň Jiřího Kuběny, ve které sděloval, že oproti ostatním lidem, kteří mají jednoho otce, on má tři. Jmenoval Jakuba Demla, Otokara Březinu a Vítězslava Nezvala.

V dnešním čísle Věstníku chci psát o Otokaru Březinovi.

Vítězslav Nezval ve své básni Smuteční hrana za Otokara Březinu píše:

*Je bez nástupce Král jak by se posel bral
a těžce vrávoral stín koně smrti kluše
v korunovační sál kde jak by duhou hrál
se vznáší svatý Grál z hvězd básníkovy duše*

Čtyřverší naprosto přesně vypovídá o velikosti básníka Březiny. Víím, že článek budou číst znalí čtenáři, nicméně zopakujme si cestu, kterou musel Václav Ignác Jebavý ujit, aby se stal Otokarem Březinou.

Narodil se 13. září 1868 v Počátkách v rodině ševce Ignáce a Kateřiny Jebavých. Kateřina byla třetí manželkou Ignáce. Ze tří otcových manželství se narodilo sedm dětí. S Kateřinou měl tři. Všechny krom Václava zemřely. Poznamenalo to citový život budoucího básníka. Stejně tak i jeho matku. K synovi se upnula nezměrnou láskou. Básník v dopisu Anně Pammrové z 12. 5. 1897 píše: ...*Čím dále do sebe pronikám, tím více cítím její blízkost a mám v sobě soumraky naplněné jejím hlasem, když jsme sedávali spolu za zinních večerů...*Besedy s maminkou, její láska a péče ovlivňovaly Václava po celý život. Byl to první podnět. Nemohl se neprojevit v básníkově tvorbě. Malý hoch žil bez sourozenců. Možná to byla prapříčina jeho budoucího osamění.

V dětství vynikal ve dvou oborech. Ve slohu a kreslení. Když ukončil měšťanskou školu, rozmýšleli se rodiče co dál. Tehdy rozhodl o jeho osudu kaplan Trubl. Počátecká záložna vypsalala několik stipendií pro rodáky z Počátek na studium na střední odborné škole. Kaplan mu vyjednal přijetí na reálku v Telči. Ředitel školy Mládek přijal Václava do čtvrté třídy. Po čase mu svěřil učení své dcery. Studovala reálku jako externistka. Za tuto práci dostával od Mládků obědy. Studentský život v přátelském kolektivu stejně starých spolužáků mu svědčil. Telč žila tehdy bohatým kulturním životem. Studenti, vedení svými profesory, se ho aktivně zúčastňovali. Řada z nich se začala umělecky realizovat. Patřil k nim i hudebně nadaný František Bauer. Dirigoval studentský orchestr, skládal písně a sbory. Jeho nejlepší přítel, Václav Jebavý, pro něj psal texty. Ví se, že Bauer napsal komickou operu *Masopust* na Václavovo libreto. Bohužel, nedochovalo se. Přátelství obou trvalo i po ukončení studií. Vnímavého studenta ovlivnilo silně také telčské prostředí. Bydlel na náměstí. Denně městem procházel. Obdivoval krásné štítové renesančních domů. Učarovala mu jejich podloubí. Odpočíval v zámeckém parku a poslouchal šumění vln telčských rybníků.

Koncem prvního pololetí roku 1886 si čtenáři časopisu *Vesna* mohli přečíst báseň *Lékař* od V. Danšovského. Bylo to první umělecké jméno Václava Ignáce Jebavého, které si dal podle názvu počátecké ulice, kde se narodil. Pod tímto jménem vydával básně a povídky v *Orlu*, *Orlici* a *Nivě*.

Telčské období bylo v životě básníka snad jediné šťastné a krásné.

Po maturitě nastoupil jako prozatímní podučitel obecné školy v Jinošově. Působil zde od 1. 9. 1887 do 15. 7. 1888. Rozdíl mezi oběma místy byl nebetyčný. Vesnice odříznutá od světa, „*kde jako temný stín plíží se zima*

se svými dlouhatánskými večery se svou nudou a zmrzlou atmosférou....“ psal příteli Bauerovi. Uzavřel se do samoty. Bojoval s ní ironií, nadsázkou a recesí. Je to zřejmé v satirách a elegiích z jinošovského prostředí i z okolí vesnice. Tyto satiry a elegie mu tiskly brněnské noviny a časopisy.

O učiteli, který píše kriticky o Jinošovsku, informuje Annu Pammrovou její sestra Eleonora. Anna se rozhodla navštívit učitele v jeho bytě u stolaře Gottharda. O setkání napsala Rajmundu Habřinovi : *„...nemohla jsem se s novým společníkem slovně měřit, z jeho sypaných a přece vzorně stavěných vět prýštil onen v zatrpklosti skrčený smích pamfletistů. Jeho směs revolty maskované chvilkovou rezignací přerušovala jsem krátkými, ale ne krotkými poznámkami. Mé polověty s mračnou ironií doplňoval on způsobem takovým, že mne zachvátila lítost nad jeho žíznící duší...večer ten zůstavil dojmy nečekané.“*

V Anně našel o osm let mladší Václav Jebavý člověka vysoké intelektuální hodnoty. Pro oba dva byla setkání (bylo jich celkem pět) vykročením ze samoty. Po roce pobytu v Jinošově byl učitel Václav Jebavý přeložen do školy v Nové Říši. Přátelé se museli v červenci 1888 rozloučit. Anna událost popisuje takto: *„...zastavili jsme se při loučení u mlázi modřínů. Tam přízvukem změněným mne žádal, abych mu písemně oznámila, až se v mém okolí stane něco velkého...slunce se sklánělo, západ rudnul a tím směrem odcházel i odjížděl Březina...“*

První dopis obdržel Otokar Březina v roce 1889. Mimo jiné se z něho dozvěděl, že se Annina sestra Eleonora provdala za zahradníka Jana Křemena. Anna se odpovědi nedočkala. Napsala další dopis. Na oba dopisy odpověděl Václav v květnu 1889. Vysvětloval v něm, proč se neozval hned: *„Je tomu rok, co jsem opustil Jinošov. Obdržel jsem dva Vaše dopisy a neodpověděl jsem na žádný. Potěšil jsem se nad oběma a*

mlčel jsem. Říkávají, že mlčení je také odpovědí...Proto nejlépe mlčet, když chceme hodně povědět. Já mlčel, protože bych měl říci mnoho...“

Začala korespondence dvou přátel. Trvala téměř čtyřicet let. Dopisování bylo přerušeno mezi roky 1893 až 1896. Byla to doba nešťastného manželství s Františkem Krohem.

Zatím známe pouze dopisy Otokara Březiny Anně Pammrové. Je z nich patrné hluboké přátelství obou.

V Nové Říši učiteloval básník od 30. listopadu 1888 do 31. srpna 1901. Bylo to vrcholné období jeho básnické tvorby. Zúročil zde všechny dosavadní podněty a zkušenosti. Ve dne svědomitě, i když ne moc rád učil a po večerech studoval. Opat novoříšského premonstránského kláštera mu vyčlenil jednu místnost jako studovnu. Učitel měl přístup do bohaté klášterní knihovny. Četl Tolstého, Zolu, Schopenhauera, Balzaca, Flauberta...

V roce 1889 vyšla Jaroslavu Kvapilovi kniha básní *Růžový keř*. Březinu nemohla minout. Nejvíc ho zaujala báseň *Kytara*. V té době ještě hledal výrazy a sám o tom řekl: „*Tato báseň, krásnými alexandrinami znějící, dala mi naléztí spád slov, který nejlépe svědčil mé múze*“. Šaldova stať *Syntetismus v moderním umění* nasměrovala Otokara Březinu k poznání současných proudů evropské kultury. Vyzbrojila ho teoreticky.

Nemohu se nezmínit o vlivu výzdoby novoříšského kostela na básníkovu tvorbu. Byly to zejména nástrovní fresky. Věřící Březina je vídal často. Také odtud čerpal náměty pro své metafory a básnické obrazy. V roce 1892 publikoval v časopise *Niva* první verše nového směru. *Chvála samoty, Smutek západu a Modlitba večerní*. Od tohoto data má nový pseudonym Otokar Březina. Redaktor *Nivy* František Roháček neobdržel

dopis, v němž Jebavý oznámil svůj pseudonym. Rok nato byl posměšně parodován *Smutek západu* s názvem *Sláva zápachu*. V tomtéž roce J. V. Sládek v *Lumíru* citoval s posměšným úmyslem Březinovu báseň *Zimní ráno*.

Anně Pammrové 10. 5. 1893 píše: „*Budu básníkem těch duší zklamaných a sytých vlastním hladem, jako jsem já, básníkem předrážděných, citlivých nervů. Můj verš, namířený ke všem smyslům.....prohra je těžká hudba*“. Jeho tvorbu určitě ovlivnila náhlá smrt rodičů. Matka zemřela 22. února roku 1890, otec za čtyři dny po ní. Františku Bauerovi napsal 25. března téhož roku: „*Jeden týden zbavil mne rodičů, domova, všeho. Jsem teď sám v širém světě... se vzpomínkami, které chovají jen bol...bez cíle a bez ideálu...*“

Mezi léty 1895 až 1901 vyšlo básníkovi všech pět sbírek. V prvních třech zaznívá ještě jeho bolest a samota.

Přečtěte si, prosím, z knihy *Tajemné dálky* básně *Moje matka* a *Vzpomínka* a ze čtvrté knihy básní, nazvané *Stavitelé chrámů*, báseň *Jsem jako strom v květu*. Z vrcholného básnického díla Otokara Březiny je kniha básní s názvem *Ruce*. V této sbírce se život jeví jako cenný dar, za který máme být vděční. Uvádím zde začátek stejnojmenné básně.

O knize *Ruce* napsal F. X. Šalda 16. listopadu 1901 následující: „*Vyrostl jste ve své knize vysoko, tak vysoko, že se zdá suchým a mrtvým a titěrným odborný kritický jazyk se svojí sítí kriterií, distinkcí a metod, aby mohl chytit bíle rozlité poledne vašeho umění, slavné a radostné jako hod chystaný uší touze od let a od věků.*“

Vlastimil Otáhal

Moje matka

Šla žitím matka má jak kajícnice smutná,
den její neměl vůně, barev, květů, jasu:
plod žití suchý jen, jenž jako popel chutná,
bez osvěžení trhala ze stromu času.

Prach ostrý chudoby jí v tváři krásu šlehal
a řezal do očí a v slzách zánět hasil,
jak samum v závějích se v její cesty sléhal
a ve svých vlnách umdlené jí sklenul asyl.

Pod tíží tmavých let svou nakláněla šiji,
žeh práce žíravý jí z nervů svěžest leptal,
smrt svoji líbala a v těžké agonii
ret její s úsměvem jen slova díky šeptal.

Na vlhký mramor chrámů klekávala v snění
v hrobových vůních voskovic a před oltáři
a vonných útěch déšť i vizi vykoupení
v své duše kalich chytala jak rosnou záři.

Ó matko má, dnes v světlo proměněná,
ty šípe zlatý, vystřelený do ohniska
Tajemství věčně planoucích! Zvuk tvého jména
na našich vlnách dochvěl se, však vím, jsi blízka!

Tvé mrtvé krve vychladlé jsem bledým květem,
jenž vláhou zraků tvých se rozpučel a vzrůstal:
chuť trpkou života svým vlíbalas mi retem
a tvojím dědictvím mi v duši smutek zůstal.

A půlnoc zelená když svítí nočním tiším,
ta z hrobu povstáváš a se mnou lože sdílíš;
v svém dechu známý rytmus tvého dechu slyším
a vlnou mého hlasu oživená kvílíš.

V mých žilách zahřívá se teplo tvého těla,
tvých zraků tmavý lesk se do mých očí přelil,
žeh víry mystický, jímž duše tvá se chvěla,
v mé duši v oheň žíhavý a krvavý se vtělil.

A jako tvoje kdys i moje cesta smutná:
bez vůně den je můj, bez barev, květů, jasu;
plod žití jen, jenž jako popel chutná,
tvým stínem ovíván se stromu trhám času.

Vzpomínka (A.P.)

Rythmem vašeho kroku a zmlženým rozechvěním hlasu
(v němž dřímou slova zapomenutá) vždy do žáru mi vzeplá
doutnající západ onoho dne a v zelenavém jasu
žene na mne oblaky vůní a mámivého tepla.

Po léta ve mně zrály ty vůně. A dnes, když je cítím,
otázka mrtvá a oněmlá se kouří z jich tlení,
myšlenky sladkost, jež příliš pozdě roztála žitím,
hořící olej odkvetlých oliv. A brázdami snění

za noci pluji s vln písni, jež stříká pod vesel mých metrem
a pod hvězd prostřenou mapou v dál zapadlou nesen,
a cítím, jak z ostrovů opuštěných do tváře dýchá mi větrem
mír cypřiši v květu, prohrátých stínů a planoucích vesen.

Jsem jako strom v květu

Jsem jako strom v květu, zvonící hmyzem a včelami:
ticho a smích;
krev, to je sluneční východ, kde v ohni se koupe
omladlý den;
v korridorech světla jsem prostřela vůně pro kroky
milenců svých
a všechna tajemství noci jsem hodila do klína žen.

Však žárlivá nechci, když za noci dřímou, umdlená
objetím jar,
bys toužil po etherné kráse mých sester, jež vábí tě
k hrám:
tisíce let jsem skládala bohatství svá jak královský dar
a těm, kteří dovedou ničeho nežádat, celý ho dám.

Pro ty je dráždivá krutost mé lásky,
umdlení hrobový mír,
hloubka mých zraků, z nichž sálá
osudných souhvězdí vír,
vteřin mých číše, kde věčnosti světlo
do krve zlomené plá,
a polibků závrat',
sladká a zlá.

Nejsem jako mé sestry: noc věčná
je pozadím žhoucím mým snům,
nad hlavou milenců svatební pochodní
zažihám dům:

květy, které jsem nasila, ohnivým srpem jsem požala,
plátky, které jsem lákala, plameny zaháním zpět;

však duše, jež čekají staletí, z tajemné noci své přiletí,
v smrtelném tichu je uslyším šuměti,
etherných motýlů jiskřící let,
a kroužit kolem mých pochodní, které jsem rozžala
o země ohnivý střed.

Otrokyně Věčného, šílenství kněžna, znám hmoty
nejhlubší hlas,
slávu prvního slunce, soumraky posledních dní;
proud slzí se valí po kráse mých tváří a z rozkoši
přivřených řas,
a v pláči mém hudba noci se chví a kroužící hvězdy
jiskří se v ní:
neboť v mém smíchu štká kletba tajemné viny a čas,
a v pláči mém zvonícím úsměvem světla
naděje Návratu zní.

Ruce (úryvek z básně)

V oslňující bělosti světla ležela země, jako kniha písní
otevřená před našimi zraky. A takto jsme pěli:
Hle, v této chvíli ruce milionů potkávají se, magický řetěz,
jenž obmyká všechny pevniny, pralesy, horstva,
a přes mlčenlivé říše všech moří vzpíná se k bratřím:
V městech, jež z hlubokých horizontů se tmí, tragická obětiště,
a kde slunce, mystická lampa, spuštěná nízko z kleneb azuritových,
krvavě doutná v dýmu, valícím se nad nádražím a katedrálami,
paláci králů a vojsk, parlamenty, žaláři, amfiteátry
a kde žár milionů srdcí v soumračná nebesa duchů
rozdrážděn sálá, v horečném větru slasti a smrti,

zrní žhavého uhlí, železným nástrojem rozrývané; –
v zasmušilých mlčeních nížin, v bolestných předtuchách léta,
když květem vyvřelé proudy sil jarních jak láva kamení
v nepohnutosti,
dni, jak dělníci tajemných hutí za sebou plíží se unaveni,
a v krůpějích potu jiskří se člověk i zvíře, bratrsky sepjati ve jho,
pod jedním bičem neviditelným, od východu k západu
šlehajícím; –

K jubileu Lidmily Anny Dohnalové

Na začátku prosince oslavila své životní jubileum naše dlouholetá příznivkyně a spolupracovnice, malířka, grafička a ilustrátorka, paní Lidmila Anna Dohnalová z Velkého Meziříčí (nar. 5. 12. 1938). Přejeme jí hodně zdraví, dobré nohy pro milované procházky kolem Oslavy a dobré oči a pevnou ruku pro další výtvarnou činnost.

O svém dětství, prožitém v bývalé papírně u Tasova, v jednom z rozhovorů říká:

„Jako dítěti mi život v papírně připadal zcela normální, ale později jsem došla k tomu, že to moje dětství úplně tak

běžné nebylo,“ říká Lidmila Dohnalová, když procházíme kolem budovy, která zde stojí víc jak 450 let, a ona ukazuje místa, kam všude jako děti lezly, pěšinku, kudy chodily do Tasova do školy. Zná snad každý balvan v řece, skálu v lese. Vypráví o obětních kamenech, o zřícenině hrádku Dub, o vonných topolech, jež u cesty vysadil její tatínek, knihař a spisovatel Stanislav Vodička jako památku na Jakuba Demla, a také o letních hostech, kteří do papírny každý rok jezdívali.

V čem dnes spatřujete tu výjimečnost vašeho dětství v papírně?

Byla tam naprostá svoboda. Měli jsme volnost, chodili jsme pořád ven, kam se nám zachtělo, kolem všude krásná příroda, lesy plné hub, řeka s obrovskými balvany, po kterých se dalo přeskákat na druhou stranu...

Jak jste daleko s vaší knihou vzpomínek?

Mám ji napsanou, znovu ji teď pročítám, dělám úpravy, korektury textu. Zbývá ji přepsat na počítači a dát k vydání. Část knihy budou tvořit moje dětské vzpomínky ze života v papírně za války a pak jednotlivé další příběhy, které se vážou k tatínkovi, Jakubu Demlovi...

Jenomže krom toho nyní dělám ilustrace k novému vydání knihy Jakuba Demla *Moji přátelé*. Mám toho asi tak půlku a do května bych to měla dokončit a odevzdat. Takže teď nevím, co dřív. Za chvíli začne práce na zahradě. Nestíhám to. A navíc už jsem ve věku, kdy se mi někdy ani moc nechce. Ale udržují mě v kondici vycházky do přírody.

Láska k přírodě čiší i z vašich obrázků. Znáte ji asi dobře.

Docela hodně. Tatínek mě všechno začal učit už v dětství. Chodívali jsme takovou prastarou pěšinkou, zkratkou z papírny do Tasova. Vedla kousek lesem, potom přes louku... a tatínek mi celou cestu ukazoval a pojmenovával rostliny, odmala mě učil, jak se která květina, strom, pták jmenují. A pak jsem se zajímala sama, nakupovala jsem si knihy o rostlinách, o zvířatech.

Netáhlo vás tedy umělecké nebo přírodovědné vzdělání?

Tatínek byl řemeslník – knihař – a navíc kamarádil s Jakubem Demlem. Kvůli tomu jsem měla v padesátých letech špatný posudek. Nepodařilo se mi dostat se na gymnázium. Šla jsem na vyšší hospodářskou školu ve Světlé. Nebavilo mě to. Táhla mě výtvarka. Po dokončení školy jsem nastoupila do mzdové úctárny v Kablovce. To nebylo nic pro mě. Naštěstí si všimli, že pořád něco kreslím a vytvářím, tak mě přeřadili do propagace, kde jsem vydržela až do důchodu. A výtvarné vzdělání jsem si doplnila v Praze tříletým dálkovým studiem při zaměstnání, a také na různých akcích pořádaných Sdružením výtvarných umělců Vysočiny.

STALO SE

Seznámení s Hermanem Hessem

V říjnu jsme se sešli, abychom vyslechli přednášku Pavla Adamece „**Hermann Hesse a jeho vztah k přírodě**“, dozvěděli jsme se také mnoho o Hessem jako výtvarníkovi a P. Adamec se s námi podělil o vzpomínky spojené s návštěvou míst s životem tohoto spisovatele, kterou s manželkou uskutečnili v 90. letech.

H. Hesse (1877–1962) byl významný německo-švýcarský romanopisec, básník, výtvarník, pacifista. Nositel Nobelovy ceny za literaturu za rok 1946.

Po celý svůj život měl vztah k zahradě a zahradnickým pracím. Byl pilným zahradníkem a skvělým pozorovatelem přírody. Zahrada pro něj byla oázou klidu a útočištěm před běsněním světa, představovala pevný, trvalý řád, který se každé jaro znovu začíná bez ohledu na vznikající a zanikající říše a ideologie.

„Teď ve stáří mi oči slábnou stále víc a často nejsem po dlouhou dobu vůbec schopen práce, jen té nejnnutnější, co oči za den dovolí. Zato mám zahradu, primitivní tessinskou zahradu s révou, zeleninou a trochou květin, v létě v ní trávím celé půldny, udržuju tam ohniček a klečím v záhonech, zezdola z údolí slyším vesnické zvony a z toho prostého, malého venkovského světa vyciřuji touž věčnost a niternost, jako když čtu básníky a filozofy.

Když člověk na zahradě poprvé opět svlékne kabát, v řídké trávě postávají drobné krokusy a v teplém vzduchu se jako plamínky třepotají žluťásci, je to pokaždé znovu úžasný zázrak.

Svět nám dopřává pouze máločeho, často jak by pozůstával jen z povyku a strachu, ale tráva a stromy přesto rostou. A až jednou bude země zcela pokrytá krabicemi z betonu, oblaka si pořád ještě budou hrát a tu a tam budou lidé pomoci umění udržovat otevřené dveře k božskosti.

Zabývat se zemí a rostlinami může duši poskytnout podobnou úlevu a klid jako meditace.“

Vánoční setkání věnované Otokaru Březinovi

Na našem tradičním předvánočním setkání, které se letos konalo 15. prosince v kavárně Laskala, jsme úvodem zpětně popřáli mnoho zdraví a neutuchající badatelské zvědavosti Václavu Zábřšovi, který 1. září 2018 oslavil své 85. narozeniny.

V hlavním programu setkání jsme se pak věnovali Mistru Otokaru Březinovi. Vladimír Otáhal hovořil o okolnostech vedoucích k přerodu Václava Jebavého v básníka Otokara Březinu a Jana Koudelová se věnovala vybraným pasážím z esejů zařazených do knihy **Hudba pramenů**. Oba příspěvky posluchače velmi zaujaly a děkujeme jejich autorům za pečlivé zpracování.

Vydání Hudby pramenů z roku 1919 uvádí nádherný dřevoryt Františka Bílka, který jsme vybrali i pro obálku tohoto čísla věstníku, a zde přetiskujeme několik z Březinových myšlenek z eseje **Tajemné v umění**, jejichž komentování a výkladu se J. Koudelová věnovala:

V těch dlouhých rozhovorech, které duše vede ve svých samotách, odpovědi němé a utajené jsou položeny před otázkami. Odpovědi jsou věčné, otázky čekají na svůj čas, aby směly být oděny světlem a zvukem.

Dle hloubky otázek měřte výšku duše, neboť dle nich měří se vnitřní bohatství odpovědí.

Nezávažnější a nejhlubší otázky jsou ukryty v symbolech bolesti a tušení světelných záplav... Ve všech těchto otázkách duše je sama.

Život duše je cesta, kde nepředvídané události čekají ve všech stínech a kde mlčení mluví jedinou společnou řečí všech světů a kde samoty mají tisíce zraků... Nejistoty této cesty duše mají hluboký význam, její náhody nejsou náhodami, vnímáme je jako náhody v čase nedokonalého poznání. V každé duši je ZRAK, který se dívá dovnitř. Zkušenosti tohoto zraku si však většinou neuvědomujeme, přesto jsme tímto zrakem spřízněni v jedno jedině bratrstvo.

J. Koudelová a V. Otáhal

ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY NA ROK 2019

Prosíme o zaplacení členského příspěvku 200 Kč (300 Kč pro pracující) na nadcházející rok, peníze je možné zaslat na náš účet **2201232050/2010**.

Vydala Společnost Anny Pammrové z.s., Tišnov

**Redakce: Helena Pernicová a Vlasta Urbánková
Předtisková příprava: Hana Dohnálková**

**web: annapammrova.cz
helenapernicova@gmail.com**